

– *Mi a véleménye a szakmunkásképzésről általában?*

– Annak ellenére, hogy nem sokat változott az öt év során, mégis erősödik. Tehát a követelményszint nagyon lassan, de azért emelkedik. Borzasztó sokat számítana, ha a szakoktatóknak csak a tananyaggal kellene foglalkozniuk, és nem nekik kellene javítani az eszközöket, nem nekik kellene az eszközök után járni, satöbbi. Részt vettünk egy továbbképzésen, Lucas Müller tartott Budapesten egy tanfolyamot. Olyan oktatótáblákat hozott, amire minden, ami az autóban van szépen fel volt rakva. Működött minden rajta. Bemutatta, kis gyújtójával melegeitette a lambda-szondát, mindent tudott az a kis berendezés. Kész, beviszi, és akkor tartja a foglalkozást. Nekem meg itt ki kell találnom a dolgokat magamnak. Itt ezt nekünk kell megcsinálni. Nekünk kell a gépeket karbantartani. Én járkálok utána, ha tönkrement a váltó, ha kevés a difi. Jelenleg már tisztítószert sem tudunk a gyerekeknek adni a gyakorlati foglalkozás végén. Egyharmad annyi tisztítószert kapunk, mint amennyi ideális lenne, hogy a gyerek rendesen megmossa a kezét. Hát akkor mit csináljunk? Nincs gázolaj, nincs benzin, azzal kell foglalkoznunk, hogy Sanyi, vegyél már benzint. Vagy ott van egy elektromos próbapad, be lehetne üzemelni, de nincs két akkumulátorra pénzünk. Pedig akkor már két próbapadon dolgozhatnának a gyerekek. Most egyszerre tíz gyerek áll sorban, hogy kettesével a próbapadra ráforogjon. Tehát, itt addig nem lesz változás, amíg az anyagok nem rendeződnek. Az iskolák többsége jelenleg Magyarországon mögötte kullog a kinti dolgoknak. Persze vannak kivételek, például Pesten is a Fáyban, van egy számítógépes benzinbefecskendezős hibaszimulátor. Olyan, hogy Volkswagen Passat GLS, oktatási célra használják. Úgy van megcsinálva a gép, hogy a csomagtartóba memóriaegységek vannak berakva, és a motoron elektronikus berendezésekből egy jó is, meg egy rossz is be van építve. Az oktató csak beprogramozza, hogy milyen hibát szimuláljon a motor. Beindítja a gyerek, és a motor döcögve megy, meg nem világít a lámpa, nem működik az ablaktörlő, nincs belső világítás, stb. A gyerekeknek oda kell menni és megkeresni a hibát. Ha megtalálta, és kijavította, akkor a gép kisimul, és megjavul. Na, ilyenből egy van az országban! Nem tudom, hány millióba került. Ilyen kirakatpolitikát szerintem nem kellene csinálni. Mert valóban az lenne a cél, hogy ide elérjünk, de nézzünk szét, hogy hol tart a képzés színvonala általában, és próbáljuk meg azt felemelni, ami nagyon lent van, és majd utána csináljunk kiemelkedőt, ha már egy jó színvonalon van az egész. Persze nagyon tetszett nekem is, de fel is háborított. Voltak ott olyan kollegák is, akik majdnem leköpködtek, mert náluk filléres gondok vannak, ott meg a milliók csakúgy röpködtek. Végül is ők azt mondták, hogy pályázaton nyerték el. De ha mi ugyanezre benyújtjuk a pályázatot, semmi esélyünk nincs. Az azért egy alapigazság, hogy az melegszik, aki a tűz mellett ül. Budapest, meg Nyíregyháza az nagyon nagy különbség, és nagy távolság. Eleve ritkán vannak ilyen pályázatok, és aki élelmes, az kap, aki fél, vagy nem mer pályázni, vagy nem is tud róla, az meg nem kap. Nálunk van most egy Lada, egy Dacia, egy Opel, meg egy Audi, ezek az oktatóautók. Motorok, amik ki vannak szedve, azok csak Ladák. Nekem az üzemanyagellátó-rendszereknél van egy Ifa-motorom, meg egy Rába-motorom, és kész. Kellene venni legalább egy Suzuki Swift-et egy Opelt, és ehhez a segédberendezéseket. Pénz, pénz, pénz, mondta Montecuccoli.

(Az interjút Jávor Emese készítette)

NYOMDAIPARI TANMŰHELYVEZETŐ

“Az öreg nyomdász szakik tartották bennünk a hitet”

– *Miért és hogyan lett nyomdász?*

– Ebben az iskolában tanultam annak idején, 1961-től 1964-ig, magas-gépnyomó mester szakmát. Azután a Glóbusz Nyomdában dolgoztam tíz évig, és utána, ennek most húsz éve, idekerültem oktatónak. Előtte szakmunkásként dolgoztam a szakmámban végig. Közben elvégeztem az iskoláimat. Mivel elég nehéz körülmények között éltem, csak este tudtam tanulni.

- *Milyen iskolákat végezett?*
- Szakmunkásképzőt, utána technikusi végzettséget szereztem, majd a műegyetem szakoktatói szakát végeztem el, és van egy "útkolni való" végzettségem is, annak idején elvégeztem a marxistát, de abból is nagyon sok mindent tudtam kamatoztatni.
- *Hogy lett szakoktató?*
- A Glóbusz Nyomdában megszűnt az a hely, ahol dolgoztam, meg emberi problémáim is voltak a vezetőimmel. Itt meg épp akkor ment két kolléga nyugdíjba. Hirdettek, és megpályáztam. Akkor már középiskolai végzettségem volt, egy ilyen általános nyomdaipari technikusi végzettségem, amit a Thán Károly Vegyipari Technikum nyomdaipari tagozatán szereztem. Azok a tanárok tanítottak ott, akik annak idején az iparban elismerten a legnagyobbak voltak, utána főiskolai képzést is ők csinálták. Tulajdonképpen ugyanazt kaptam tőlük, mintha elvégeztem volna a Könnyűipari Főiskolát. Nagyon kemény és nagyon hasznos iskola volt.
- *Kötelező volt elvégezni a szakoktatóit?*
- Nem köteleztek rá, de 1974-ben végeztem el a technikumot és utána rögtön jelentkeztem a Műszaki Egyetemre. Úgy éreztem, hogy anélkül nem lehet. Tehát ha nincs pedagógiai végzettsége az embernek, akkor az oktatás félkarú óriás, nem az igazi. Ott is elég sok mindenkitől tanultam. Tehát az is nagyon komoly iskola volt.
- *Azt mondta, hogy nehéz körülmények között élt. Ez mit jelent?*
- Kettőn voltunk gyerekek, Budán születtem, és apám nyomorék volt, szklerózis multiplex-ben szenvedett, és egyre rohamosabban romlott, nem volt jövedelme. Nekem nyolcadik után muszáj volt szakmunkásképzőbe jönnöm. Az Áldás utcába jártam, nyolcadik után az egész osztályunk "átment" a Rákóczi Gimnáziumba. Én voltam az egyetlen, akinek szakmunkásképzőbe kellett menni.
- *Miért pont a nyomdaipariba ment?*
- Nagyon jól rajzoltam, még fiatalabb koromban újságban jelentek meg rajzaim hosszú időn keresztül, és retusőr szerettem volna lenni, mivel ott tudtam volna hasznosítani ezt a dolgot. De mivel az érettséghez volt kötve, azt mondták, hogy három szakma közül választhatok: magasnyomó, kéziszedő és könyvkötő. Én teljesen véletlenül a magasnyomó gépmestert választottam. Tehát a szakma véletlen volt, de a nyomda nem volt véletlen, mindenképpen ide akartam jönni. Az idők folyamán aztán nagyon megszerettem, és azóta is a szakképzés az életem.
- *Az elmúlt két évtized során hogyan változott a szakma megítélése, presztízse?*
- Nem a két évtizedet szeretném elmondani, hanem az elmúlt ötven évet, azt hiszem így kerek a dolog. Ez az az iparág, ami mindenhova befolyást szerez, politikába, irodalomba, történelemben, mindenhova. Nyomdára mindig szükség van. A háború előtt itt egy nagyon komoly nyomdász éra volt, ami azt jelentette, hogy nem csak a szakszervezet volt nagyon kemény, hanem maguk a munkások is összetartók voltak, egyet akartak. Ez a szakma jellegével is összefüggött, a múltjával és a társadalmi megbecsülésével. Abban az időben, amikor a "havi 200 pengő" volt a biztos megélhetés, egy nyomdász gyakran egy hét alatt megkeresett 200 pengőt. A Rákosi rendszerben a nyomdászokat úgy hívták, hogy "munkásarisztokrácia", és arra törekedtek, hogy lejárássák őket. Semmi sovínizmus nincs bennem, de arra törekedtek, hogy az építőipar meg a bányászok és a nagyipari munkások kerüljenek előtérbe, ezért a nyomdászokat nagyon hátrányba hozták. Szerintem a szakma még a mai napig is ezt próbálja kinőni, mert az elmúlt 20 évben is csak a hátrányát éreztük annak, hogy ennyire elnyomták anyagilag, megbecsülésben, fejlesztésben, gyakorlatilag mindenben.
- *Milyen módon és milyen eszközökkel történt ez?*
- Egyértelműen politikai eszközökkel hozták ilyen helyzetbe a szakmát, amikor pl. olyan normákat vezettek be, ami a nyomdaiparban egyszerűen teljesíthetetlen volt. Miközben azt mondták, hogy ez tulajdonképpen nem csak egy szakma, hanem hivatás, meg művészet is, megszábták betűmennyiségben, hogy mennyit kell szedni óránként. Innentől kezdve elgépiesedett az egész, és lezúllt a szakma. Éppen a szépsége szűnt meg. Az ötvenes-hatvanas években ez nagyon erősen hatott, az oktatásban és az egész nyomdászgenerációban éreztette a hatását.

- *Amikor Ön ide került, akkor ez már így volt?*
- Ilyen értelemben én nem tudtam, hogy hova jövök, mint tizenvalahány éves gyerek, ezt nem tudhattam. Mindezt az öreg nyomdász szakiktól tudtunk meg, ők tartották bennünk a hitet, hogy lesz egyszer jobb is. Mint ahogy most mi, öregek tartjuk a hitet a fiatalokban, bár most már egész más a fölállás.
- *Melyek voltak a változásokban a leglényegesebb fordulópontok?*
- A háború előtt sok kis nyomda volt, maszek nyomdák, és gyakorlatilag élethalál harc folyt egy-egy munkáért. Konkurenciaharc dúlt. Nagyon érdekes, hogy ma pontosan ugyanebbe az irányba halad az ipar, szétforgácsolódnak a mamutnyomdák. Amikor a háború után felszámolták a kisüzemeket, akkor a szakemberek egy része a nagy üzemekbe került. De nem csak államosították a kisebb nyomdákat, hanem lehetetlenné is tették a működésüket. Ha volt három-négy akármilyen gépük, amin tíz ember dolgozott, akkor beolvasztották a nagy nyomdába, tehát a technikát is, meg az embereket is. A harvtanas évektől kezdve fellendülés volt a nyomdaiparban, de nem a szakképzésben, hanem a nyomdaipari termelésen belül. Akkorra már lényegesen lemaradtunk a körülöttünk lévő országok nyomdaiparától, és azt be kellett hozni. Ehhez nagyon sok pénz kellett, és nagyon sok "furfang", tehát manőverezni kellett az adott gazdasági helyzetben. Ez azt jelentette, hogy nagyon nagy beruházások voltak, mamutnyomdák létesültek az országban, de azért ez az ipar elsősorban a fővárosra koncentrálódik. Itt van az Athenaeum, a Szikra, a Zrínyi, a Kossuth, ezek mamut-nyomdákká váltak a belváros szívében. Abban az időben nagyon jó felszereltséggel dolgoztak. De a fizetésekkel mindig a probléma volt, mert arról a minimálbérrel, amit mint munkásarisztokráciaként kaptak a nyomdászok az ötvenes években – ami akkor majdnem olyan bélyeg volt, mint az, hogy kulák –, nagyon nehéz volt felkapaszkodni. Vagyis nagyon nehezen tudtak az emberek ebből megélni. Nagyon szigorú teljesítménybér volt, és aki jobban produkált, az jobban élt. Sőt tudok olyanról, hogy sztahanovista nyomdász is volt az ötvenes években, akinek adogatták a betűket, mint a Wajda-filmben a téglákat. Ez groteszk volt, mert ennek a szakmának a jellege nem engedi meg, hogy azt mérjük, hogy mennyi idő alatt csinálnak meg valamit. Ennek persze van határa, mert ha egy megrendelőnek azt mondjuk, hogy ekkorra kész lesz, akkor a határidőt be kell tartani.
- *Ki a jó ebben a szakmában?*
- A nyomdaiparon belül 15 szakma van, és mindegyikhez más fajta készség kell, és más elhivatottság. Más kell egy könyvkötőnek, aki aranyozza a bőrkötésű könyvet, és egész más kell annak, aki a gépen dolgozik; más kell az előkészítőnek, a montírozónak stb. Az ide jelentkező tizennégy éves gyereknél nem is igen lehet tudni, hogy végül is mire lesz alkalmas. Erre lesz majd jó az új szakmastruktúra, amit éppen most próbálunk kitalálni. Nincs olyan szakma, hogy nyomdász. Ez egy gyűjtőnév, ezen belül van 10–15 szakma. Aki jó a szakmában, annak több mindent kell tudnia, a többi területről is ismeretekkel kell rendelkeznie, hogy egy könyvet meg tudjon tervezni és meg tudjon csinálni. Mondok egy példát. Szántó Tibor, aki Magyarország elismerten legnagyobb tipográfusa, a szedésen kívül még nagyon sok mindent tud. Mindenhez kell értenie, mert különben nem tud megtervezni egy könyvet. Az, aki klasszis ebben a szakmában, annak a szakma minden ágát ismernie kell. Aki pedig a tanítást irányítja, annak is több mindenhez kell értenie. A jó szakemberek nem azt mondják, hogy könyvkötő vagy gépmester vagyok, hanem azt mondják, hogy nyomdász vagyok. Mindent nem lehet tudni teljes mélységében, de majdnem mindent lehet.
- *Milyen volt a helyzet, amikor idekerült oktatónak?*
- Meg kell mondjam, hogy ahhoz képest itt óriási változás van. Amikor idekerültem, akkor ez nagyon kis épület volt. A mostani iskolaépület lényegében két külön épület, csak össze lett építve. A régi épületünk 1909 óta áll, a Világosság Nyomda volt benne a háború előtt, illetve a szocdem székház, majd a Népszava szerkesztősége. Ezt örököltük mi. Ez egy nagyon kicsi nyomda volt, a gyakorlati képzés három alapszakmában történt összesen, a többit mind szórványoktatásban csináltuk különböző nyomdáknak. Ez a három alapszakma a magasgépnymó, illetve a kéziszedés és a könyvkötészet volt. Amikor én 1974-ben ide kerültem, az elméleti képzés is itt volt, az épület felső részén, de akkor már több mint ezer tanulónk volt, és nem tudtuk elhelyezni őket. Úgyhogy a környező iskolákba, művelődési házakba, pártházakba voltak kihelyezve a gyerekek, és ott folyt az oktatás. Itt volt a központ, és innen jártak ki a tanárok tanítani. A gépparkunk is elég elavult volt

abban az időben, nem a mai viszonyokhoz, hanem az akkori időszakhoz képest is. A fordulópont 1976-ban volt. A Fővárosi Tanács kezdeményezésére kaptunk egy új iskolaépületet Újpalotán. Ez borzasztóan jó dolog volt, meg borzasztóan rossz dolog is, mert a ruhaipari iskola épületével közös lett az épület. Ez úgy működött, hogy a fele a miénk volt, a fele pedig az övék, és a kettő egy ráccsal el volt választva. Pedagógiaiilag ez nagyon rossz volt. A gyerekek ráírták a rácsra, hogy "a majmokat etetni tilos". De az elméleti képzést el tudtuk vinni innen, és Újpalotán mégis egy nagyon korszerű, szép iskolában kezdtük el az oktatást 1976-ban. Fokozta a nehézségeket és egyben az örömet is, hogy a Széchenyi Gimnáziumban lévő nyomdaipari szakközépiszkolát is hozzánk csapták. Előtte minket úgy hívtak, hogy Ságvári Nyomdaipari Tanintézet, ez volt a szakmunkásképzés, ezután szakközépiszkola és szakmunkásképző intézet lettünk, amikor ezt az iskolát kollégákkal és gyerekekkel együtt megkaptuk. 1980-ig dolgoztunk ebben a felállásban. Akkor teljes váltás volt az iskola vezetésében, mert Tajtányi György, aki 27 évig volt az iskola igazgatója, és nagyon sok minden fűződik a nevéhez, nyugdíjba ment. Akkor lett kinevezve a jelenlegi igazgató, Nagy Lajos, aki korábban műszaki igazgatóhelyettesként dolgozott. 1980-tól 1989-ig úgy dolgoztunk, hogy a gyakorlati szakképzés itt volt, az elméleti képzés pedig kint Újpalotán. A mi lehetőségeink itt nagyon szűkek voltak, mert nagyon kicsi volt az épület. Borzasztó kicsi volt a hely, miközben egyre több gyerek lett, akkor jött a demográfiai robbanás. Akkor a gyakorlat nagy részét csak szórványoktatásban tudtuk elvégezni. Jelen pillanatban az országban a szakma utánpótlásának, a nyomdásztanulóknak a 80 százalékát mi képezzük. Békéscsabán van egy fél osztály, akiknek a Kner Nyomdában van a gyakorlati képzésük, de van egy tanműhelyük is, meg Debrecenben vannak még elvétve. Rajtunk kívül nagyon kevés hely van az országban. Néhány év múlva a ruhaipari iskola kapott egy saját épületet, és a miénk lett az egész újpalotai iskola. Attól kezdve az elméleti oktatás helyzete megoldódott. Egyetlen hiba, hogy tíz kilométer távolságban vagyunk egymástól. A tantestület egy része, a szakoktatók itt vannak a VIII. kerületben, a másik része pedig kint van Újpalotán. Nagyon nehéz egy értekezletet, vagy közös megmozdulást összehozni.

– *Milyen a szakoktatók helyzete a tantestületben?*

– A kapcsolatrendszer olyan, mint az országos átlag. Nem biztos, hogy mindig megalapozott, hogy az egyik miért ítéli el a másikat. De a gyakorlati képzés az utóbbi időben erkölcsileg megbecsültebb lett, mint az elméleti. Hogy miért, azt én nem tudom megmondani. Talán összefügg az anyagi problémákkal is. Az önkormányzattól nagyon nehéz pénzt szerezni, pedig mi teljes mértékben tőlük függünk.

– *Milyenek a gyakorlati képzés mai feltételei?*

– 1989-ben kezdték el ezt az új épületet építeni. Az utolsó bolsevik kormányának az utolsó erőlködése volt ez az épület, és ki tudtuk ügyeskedni, hogy egy rendkívül korszerű épület és nagyon színvonalas technikai felszereltség jött össze. Jelentős beruházást csináltak meg két év alatt, és ettől kezdve fellendült a gyakorlati képzés színvonala. Létszámban is felnőtünk, az összes szakmát tudjuk oktatni stb. Jelen pillanatban a gyerekek körülbelül 80 százalékát itt oktatjuk, ami azt jelenti, hogy 500 és 600 között van a tannyomdában a létszám. Az iskolában összesen kb. 800-an kapnak elméleti képzést. Korábban, amikor nem volt sem elég oktató, sem hely, sem gép, ami kiszolgálja a gyerekeket, a nyomdák felvállalták a tanulók gyakorlati képzését, és akkor az iskolának tulajdonképpen csak ellenőrző szerepe volt a gyakorlati oktatásban. Akkor még voltak olyan státusok, mint ellenőrző szakoktató, ez volt a hivatalos neve. Neki az volt a feladata, hogy kiment a nyomdába, és a tanterv alapján ellenőrizte, hogyan képzik a szakmunkásokat, mert ott nem oktatók dolgoztak a gyerekekkel, hanem szakmunkások. Ez nagyon jó dolog volt, mert napra készen tudtuk, hogy milyen problémák vannak a gyerekekkel, hogy hol tartanak, hogy a tantervet betartják-e, és hogy nem segédmunkára használják-e őket. Tudniillik hajlamosak voltak a nyomdák arra, hogy segédmunkások hiányában a gyerekekkel csináltattak meg dolgokat, akik emiatt nem tudták a szakmát megtanulni.

– *Ön is volt ellenőrző szakoktató?*

– Egy évig csináltam. Ez akkor önálló státusz volt, egy emberhez több munkahely tartozott, és teljes munkaidőben ezzel foglalkozott. Nekem három vagy négy nyomda jutott, és többen is voltunk kollégák, mert sokfelé kellett menni.

- *Most ez a tannyomda egyben korszerű termelőüzem is?*
- Mindig is az volt az elvünk, hogy éles munka mellett tanuljanak a gyerekek. Ez lehet, hogy rossz elmélet, de az elődeink ezt találták ki, és ezt mi is magunkévá tettük, és nagyon helyesnek tartjuk. Rendes kereskedelmi osztályunk van, bevállalnak normális munkákat, mintha az ipar része lennénk, és a gyerekekkel megcsináltatjuk a munkát. A gyerekek csinálnak minden munkát, az oktatók segítségével. Árban nagyon jók vagyunk, mivel nem akarunk komolyabb bevételt. Keresettségben is jók vagyunk, mert azért a szakembereink jelentős része elismert az iparban meg a piacon. A határidőkkel vannak komoly gondok abból adódóan, hogy itt tanulók dolgoznak, és bizony gyakran előfordul, hogy valamit újra kell csinálni, mert nem úgy sikerült, ahogy kellett volna. Mert ha oktat is, meg termel is az ember, akkor csak meg kell mondani, hogy “őreg, ezt rosszul csináltad, gyerünk csináljuk meg még egyszer”, és innentől kezdve csúsznak a határidők. Ezt egyébként úgy kell elképzelni, hogy évente 21 millió forintos tervünk van, amit az önkormányzat előírásának megfelelően teljesíteni kell. Ebből mi semmit nem kapunk, mert ez a mi költségvetésünket segíti. Nyolcvan millió ennek az épületnek az éves fenntartási költsége, ebből lejön ez a 21 millió, és csak hatvanat kapunk az önkormányzattól. Amikor ez a beruházás történt, akkor kétharmad részben az önkormányzat szállt ebbe be, egyharmad részben pedig az ipar. Nem véletlenül, mert szüksége van az itt képzett szakmunkásokra. Tehát az iparban van egy bizonyos tanulói igénye. De akármilyen korszerű az új létesítmény, az összes gyereket nem tudjuk idehozni, ami nagy hiba. Mi tulajdonképpen a gyerekekből élünk, mivel az az átkozott fejkvóta-rendszer mind a mai napig megvan. Éppen most voltak el tőlünk egy milliót, mert kevesebb lett a tanulónk. Ez egyébként teljesen abszurd, és én már a nyomdász-szakszervezettől kezdve mindenütt felszóltam ez ügyben, hogy a fejkvóta rendszer a legutálatosabb dolog a világon. Ha 30 gyerek helyett most csak tíz van, az oktatót ugyanúgy meg kell fizetni, az áramot is, és minden mást. Tehát nem igaz, hogy a fenntartási költség a gyereklétszámtól függ.
- *Milyenek itt a gyakorlati oktatás feltételei?*
- 29 oktató van ebben az épületben. Ez eloszlik annyifelé, ahány szakma van. A középiskolai végzettsége mindenkinek megvan. Ez vagy szakközépiskolai végzettséget jelent, vagy gimnáziumot vagy technikumot. Emellett nagyon sok főiskolai végzettségű szakoktató van, illetve van, akinek nyomdamérnöki végzettsége van. Akinek nincs meg a pedagógiai, főiskolai végzettsége, azokat folyamatosan beiskolázzuk. Aki vállalja, vállalja. Ez most már a szabályozásban is benne van. Az, hogy a gyerek itt gyakorol vagy üzemben, egyénekenként változik. Van aki a nyomdából jelentkezik, a nyomda iskolázza be, akkor természetes, hogy ott szervezik meg neki a gyakorlatot. Kérésre is előfordul, de lehet, hogy véletlenszerűen azt mondjuk, hogy itt betelt a létszám, most már nyomdába kell menni, mert nem tudunk annyi helyet biztosítani. Van olyan lehetőség, hogy a gyerek szerez helyet, de a többségnek az iskola. Egyébként a szórványképzés vidéken is történik, de gyakorlatilag a főváros összes nyomdájában vannak tanulónk. Ha a most alakult kis nyomdák között van olyan, amelyben megvannak a képzés feltételei, akkor mi biztosítjuk, hogy a tanuló kikerüljön.
- *Létezik még az az ellenőrzési rendszer, amiről korábban beszélt?*
- Nem, az már megszűnt. Most tulajdonképpen annak a két vezetőnek a feladata ellenőrizni, hogy hogyan működik az egész, aki a gyakorlati képzés vezetésével van megbízva, illetve az osztályfőnök tartja a kapcsolatot az üzemekkel.
- *Milyen tapasztalataik vannak a szórványképzésről?*
- Nincs nagy differencia. Már eljutottunk odáig, hogy a nyomdák felkészültek arra, hogy a képzést biztosítsák, és tényleg az ő érdekük is, hogy a gyerekek minél előbb és minél jobban megtanulják a szakmát. Tehát nincs éles különbség az itteni és a szórványképzés között. Vidéken előfordul, de az is inkább információhiány miatt. A gyerekek egy része vidéki nyomdával van szerződésben, de azok önálló vállalatok, az ő ellenőrzésük nekünk nem hatáskörünk.
- *Ott is tanműhelyek vannak?*
- Nem, ott az életben vannak a gyerekek, rendes termelés mellett tanulják a szakmát.
- *Az üzemek hogy fogadják a tanulókat?*
- Ez nehéz dolog, mert az üzemek egyre kevésbé fogadják szívesen a tanulókat. Ez elég nagy gondot okoz nekünk, a gyerekek elhelyezése miatt. Ha nálunk betelik a létszám, akkor néha igen komoly gondot okoz,

hogy hová kerüljön a gyerek. Ez szakmánként változik ugyan, de egyre inkább elutasítók a nyomdák. Nagyon a pénzszerzésre, a termelésre orientálódtak. Nem az az érdekük, hogy oktassanak. Ők kész szakmunkásokat szeretnének. Ez meg tanítás nélkül nem megy. Korábban voltak nyomdák, ahol külön tanműhelyek voltak, és szakoktatók, de nem olyan képzettséggel, mint ami elvárható lett volna, hanem megbíztak egy szakmunkást, hogy foglalkozzon a gyerekekkel, ő ezért kapta a fizetését. Lehet, hogy mellette termelnie is kellett, üzeme válogatta. Jelen pillanatban ilyen nincsen, nem szakoktatók foglalkoznak velük, hanem szakmunkások, és a nyomdákban a tanulófelelősök azok, akik "a szárnyaik alá veszik a gyerekeket".

- *Behozná az iskola teljes egészében ide a gyakorlati képzést, ha lehetne?*
- Hát nagyon jó lenne, de ezt az ipar sem engedné, mert nekik is szükségük van tanulókra. Éppen most hallottam, hogy gyerekeket kérnek.
- *Az előbb arról volt szó, hogy nem szívesen adnak helyet.*
- Igen, a helyzet ellentmondásos. Vannak olyan szakmák, ahol mondjuk elmegy egy szakmunkás, és helyettesíteni kell, és a legolcsóbb megoldás az, hogy egy jól képzett, már végzős tanulót kikérnek.
- *Melyek a kapósabb szakmák?*
- Síknyomó-gépmesterek, montírozók, fényképészek, könyvkötők. Az iparban az a helyzet, hogy zömében a fiatalokat akarják felvenni, de olyanokat akik tapasztalattal rendelkeznek. Ez az ellentmondás mindenütt megvan. Fiatal legyen, mert akkor kevés pénzt kell neki adni, de jó munkát várnak tőle.
- *Milyen az itteni tanműhely felszereltsége?*
- Az új tannyomda beindítása esetében egy több milliárdos beruházásról volt szó. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy ez a tannyomda nem egy közép-európai, hanem egy európai középnyomdának megfelelő technikával rendelkezik. Ez azt jelenti, hogy nem húsz milliót tudna termelni, mint most, az oktatás mellett, hanem igen komoly vagyont lehetne szerezni belőle, ha nem tannyomdaként, hanem nyomdaként működne. Bár mi ezt azért nem szeretnénk.
- *Az oktatók számára milyen változásokat hozott az új technika?*
- Az oktatók továbbképzése folyamatosan zajlott. 1989-ben volt a megnyitónk, és azóta folyamatosan megy a továbbképzés. Az oktatók vállalták, hogy megtanulják ezt a technikát, illetve olyan emberek kerültek ide, akik már birtokosai voltak ennek a technikának. Fel kellett tölteni emberekkel a létszámot, mert a régi létszám kevés volt.
- *Ez tantervi változásokkal is járt?*
- Folyamatosan változnak a tantervek és a tananyag is. De ez nem csak a tannyomda miatt van, hanem mert nekünk tükrözni kell az ipar színvonalát. Az ipar technológiaváltásával kell lépést tartanunk.
- *Milyen változások voltak az iparban?*
- Az utóbbi tíz évben folyamatosan fejlődött a szakma. Az utolsó tíz év robbanásszerű fejlődést hozott. Belépett az elektronika, ami nagyon komolyan megváltoztatta az egész ipar arculatát. Nagyon sok mindent már nem kell, hogy tanítsunk. Kihaltak szakmák. Például a magasnyomó-gépmester, vagy a kéziszedő szakma. Ólommal már nem dolgoznak. Nem is tanítjuk, már csak az alapképzésben van benne, hogy a tipográfiai fogalmakkal tisztában legyenek a gyerekek. Elment az elektronika irányába az egész. Nálunk nem járt elbocsátással a változás, megpróbáltuk úgy megoldani, hogy a kollégákat ne kelljen elküldeni, hanem vagy átképeztük őket, vagy csak az alapképzésben szerepeltetjük. A fejlődés azt is jelentette, hogy új szakmák jöttek létre. A legjelentősebb a szöveg- és képszerkesztő szakma. Ez jelen pillanatban egy új szakmának számít, és ma nagyon nagy ipari igényeket elégít ki. Három-négy éve kezdtük el, és azt lehet mondani, hogy nagyon bevált.
- *Mekkora része a képzésnek ez az új szakma?*
- Pontosan nem tudom, arányosan oszlik meg nagyjából az egyes szakmák között a létszám. Most, azt hiszem, két első osztály van, az olyan hatvan fő.
- *Milyen változást hoztak a kisüzemek?*
- Ez nem jelent különbséget, mert mi maximalisták vagyunk, és megpróbáljuk mindenre megtanítani, feikészíteni a gyerekeket. Mindenképpen tisztában kell lennie vele, hogy hova akar menni, a második, harmadik évben

már tudnia kell a gyerekeknek, hogy hol szeretne dolgozni. Akkor mi a gyereket arrafelé orientáljuk. Ha például kisnyomdához megy, akkor sokoldalúbban kell felkészíteni, tudniillik egy kis nyomdában sokkal többféle dolgot kell tudni, mint egy nagy üzemben, ahol részfeladatokat végez. A kis nyomdában egy-két ember végez mindent. Tulajdonképpen mind a két munkaszervezeti típusra fel kell készíteni a gyerekeket. Vegyünk egy példát. A kötészet két szakmából áll, a kézikötészetből és a nagyüzemi, úgynevezett gépi kötészetből, ez az, ami kiszolgálja a nagyüzemi könyvkészítést. A gyerek három év alatt mindent el kell hogy sajátítson. Forgórendszerben tanítjuk, és a szakmunkás-vizsgán mind a kettőből kell vizsgáznia. A változások közül még ki kell emelni, hogy a nyomtatás egyre inkább síknyomtatás, megszűnőben van a magasnyomási technika, illetve beléptek új eljárások, mint például a flexo-nyomtatás, meg a szitanyomtatás, amit nekünk is tanítani kell. Most ezekből a kisebb nyomtatási eljárásokból nem igazán tudunk eleget nyújtani, alapanyaghíány miatt, de ha lesz pénz, akkor efelé megy a fejlesztés.

– *Hogyan reagált a szakmában végbemenő változásokra az iskola?*

– Vegyünk egy konkrét példát, az elektronika megjelenését. A szakmai igény volt a döntő ebben, mert teljesen fölösleges gyerekeket képezni, ha az ipar nem fogadja be őket. Tehát mindenképpen reagálni kellett. Az épület már a tervezésekor és építésekor úgy lett kialakítva, hogy a leendő fejlesztésnek is legyen tere. És akkor folyamatosan, az anyagi lehetőségek alakulása szerint történtek a fejlesztések. Nagyon fontos volt ebben a Szakképzési Alap. Most kétséges, hogy hány százalékot kap majd az iskola, de eddig ebből nagyon sokat lehetett fejleszteni, gazdálkodni. És nagyon sok ajándékba kapott felszerelés, berendezés van az iskolában illetve a nyomdában. Külföldi cégek reklámcélból, meg az oktatás miatti elkötelezettségből adtak az iskolának felszerelést.

– *A szakmák között milyen a népszerűségi rangsor?*

– Nincs ilyen, legfeljebb cukkolásszinten.

– *És a jelentkezési számokból mi látszik?*

– Általában konkrét szakmákra jelentkeznek a gyerekek, de ez az új szakmastruktúrában meg fog változni. Most még mindenki úgy jön, hogy én gépmester vagy könyvkötő akarok lenni, de most országosan elindult egy olyan változás, amibe nekünk is be kellett szállni. Nem tartjuk helytelennek, tehát egyetértünk ezzel az iránnyal. Ez azt jelenti, hogy 1996-tól át kell állni az új szakmastruktúrára. 9-10. évfolyamon a gyerek általános képzést kap, és utána felmenő és átmenő rendszerben fogjuk tanítani a szakmákat, illetve az iskolatípusokat. Tehát a tizedik év végén felmérő vizsga lesz, aki nem felel meg, az átmehet bárhova, és ha nálunk marad, kaphat egy szakmunkásbizonyítványt, de ha tovább folytatja, akkor az érettséginek megfelelő bizonyítványt kap, illetve technikus képzésig szeretnénk elvinni. Ennek már kialakítottuk a "családfáját", hogy ez hogyan épül fel. Maga az alapelképzés megvan, de még ki kell dolgozni a tanterveket. December 31-ig kell a vizsgakövetelményeket, a szakma jellegét leírni, és utána fogunk tanterveket készíteni.

– *Minden itt készül az iskolában?*

– Ez kollektív munka. Teameket hoztunk létre az ipar jelesebb képviselőiből, akik vállalták, mivel szívügyük a szakképzés, ebben részt vesznek. Ők elmondják az ipar igényeit, mi meg leírjuk, hogy hogyan tudjuk azt megcsinálni. Ez nagyon nehéz és kollektív munka lesz. Mivel teljesen új szakmák jelennek meg, az új szakmák már az új képzési jegyzékben is szerepelnek, és már a közlönyben is megjelentek. Három új szakma van. Ez a szöveg- és képszerkesztő, a forma-előkészítő, és a nyomtatvány-feldolgozó, tehát már nem könyvkötészetnek hívják, és ezek hat-hét szakmára bontódnak. Az tizenhét. Tehát ennyi szakmává válik majd a jelenlegi szakmaszerkezet. Működésben a régié megszűnnek. Csak a pozitív tartalmakat fogjuk átvenni a régi szakmákból.

– *Mekkora önállósága van az iskolának a fejlesztési elképzelések kialakításában?*

– Ebben a kérdésben van önállósága. Hangsúlyozom, hogy ebben a kérdésben. Hogy aztán az NSZI-től a minisztériumokig hogy fogják elfogadni, az megint egy másik kérdés. Azért annyira nem vagyunk önállóak, hogy véglegesítsük a koncepciót. Ezt továbbítani kell majd a felsőbb szerveknek, és ha jóváhagyják, akkor indul el a képzés.

- *Mi az Ön szerepe ebben a munkában?*
- Én az egyik teamnek vagyok a vezetője. A nyomtatónak.
- *Ez hogy viszonyul az iskolán belüli egyéb feladataihoz?*
- Itt a tannyomdának, a síknyomtatásnak, a magas-nyomtatásnak és az előkészítésnek vagyok a felelőse. Hivatalosan tanműhelyvezető vagyok, két hónapja.
- *Amióta vezető lett, hogyan vesz részt a szakmai képzésben?*
- Áttételesen. Nekünk hivatalosan a titulusunk: gyakorlati oktatás vezető. Viszont ez a törvények szerint kötelező óraszámmal jár. Most heti 14 óra kötelező óraszámot kellene a gyerekek között eltöltenünk. Ez fizikai lehetetlenség. Egy ekkora tanműhelyben ez egyszerűen nem megvalósítható. Itt vagy vezető valaki, vagy a gyerekekkel foglalkozik, mert az egyik a másik rovására megy. Ez azt jelentené, hogy heti két napot lennének a gyerekekkel, és három napot foglalkoznék a vezetéssel. Ezt nem lehet megoldani. Ilyen problémánk egyébként rengeteg van, mert mi akkora iskola vagyunk, hogy nálunk betarthatatlanok a törvényben előírt követelmények. Van egy olyan hagyományos szervezeti felépítésünk, hogy külön osztályaink vannak, ahol külön szakmákat tanulnak a gyerekek. Ezek nem iskolai osztályok, hanem itt a nyomdában jelentik a szervezeti felépítést. Ezeknek az osztályoknak termelni és tanulni kell egyszerre. A jelenlegi felállás szerint úgynevezett főoktatók vezetnek ezeket az osztályokat. Muszáj, hogy vezessék, mert szervezni és adminisztrálni, pedagógiailag és szakmailag irányítani kell ezt az osztályt. Az ez alatti szinten oktatók vannak, és a gyerekek szerint csoportok. Mi azt szeretnénk elérni, most már hosszú-hosszú évek óta, hogy ezek a főoktatók csoport nélküli pedagógusok legyenek. De a törvény azt írja elő, hogy az nem lehet pedagógus, akinek nincs csoportja. Ezek szerint két lehetőség van. Vagy azt mondjuk, hogy ő nem pedagógus, vagy pedig gyereket adunk mellé, de ez a gyerek kárára válik. Ebben nem tudunk előrehaladni. A főoktatói kategória hivatalosan nem létezik, de nálunk van. Nekik van egy két oldalas munkaköri leírásuk. Lényegében olyanok, mint a nyomdában a művezetők. A termelés és a gyakorlati képzés szerves egység nálunk, és ezért gyerekek is vannak melléjük rendelve. Ha nagyon szigorúak akarnánk lenni, akkor nem szabadna gyereket adni melléjük, mert a saját gyerekcsoportjukkal éppen azért nem tudna eleget foglalkozni, mert felelnek az összes többiért is. De ezt nem lehet leírni. Ők egyébként ugyanúgy szakoktatók, mint a többiek, csak esetleg mérnöki diplomával. Mert a legkvalifikáltabbakat igyekezett az iskola erre a feladatra kiválasztani. Tehát itt a rendeletek tartalma ütközik azzal, ahogyan meg lehet szervezni a képzést. Ez a felépítés egyébként itt negyven vagy ötven éve működik így, de a törvényi rendelkezések ezt soha nem támogatták. Ez azért rossz, mert az új oktatási törvény, ami a mi életünket is szabályozza, szintén lehetetlenné teszi ezt a rendszert. Kibúvót pedig nem tudunk találni. Van egy ilyen munkakör, hogy gyakorlóhely-vezető, de senki nem tudja megmondani, hogy ez mi, mert nincs hozzá csoportlétszám rendelve a törvényben, illetve nincsen hozzá kötelező óraszám. És erre hivatkozva azt mondják, hogy ez nem pedagógus.
- *Hogy kellene módosítani ezt a rendelkezést?*
- Az lenne a legtökéletesebb, ha 35 órában egy főoktató az osztályát vezetné, x összegért. És akkor nem lenne kötelező óraszám, pedagógus maradna, mert mégiscsak a pedagógiai részt is irányítja, ő ellenőrzi az egész osztályt, ahol előfordulhat, hogy van 140 gyerek, és 8-10 oktató. Szóval fizikai lehetetlenség a kötelező óraszám mellett elvégezni az előírt feladatokat. Tehát az én elképzelésem szerint pedagógus kell legyen, de most nem vagyok pedagógus-státusban, pedig húsz éven át az voltam, de most nem lehettem az, mert akkor ragaszkodni kellene az előírt óraszámhoz. És ezt ugyanúgy nem értem, ahogyan az igazgatónak előírják a 2 óra kötelező tanítást. De ha az igazgatónak be kell menni mondjuk az iskola érdekében a fővárosi hivatalba, akkor neki akkor kell bemennie, amikor behívják. Senkit nem érdekel, hogy akkor neki éppen órája van vagy nincs. Most ennek ki látja a kárát? A gyerek. Tehát nonszensznek tartom az egészet. Két hónappal ezelőtt még én is oktató voltam. Főoktató, ami hivatalosan nem létezik, csak a mi belső rendünk szerint. Lélekben azért az maradtam most is.

- *Hogyan szerveződött a munkája, amikor oktató volt?*
- Nagyon nehéz volt a munka megszervezése, mert ami a következő nonszensz a rendeleteket illetően arra az előírásra vonatkozik, hogy 12 gyerekre jut egy oktató. 12 gyerek után kap az iskola egy oktatói státuszt, ha gyakorlati oktatóról van szó. Na most a mi szakmáinkban pl. nyomógép mellett nem lehet értelmesen oktatni egyszerre 12 gyereket. Ez egyszerűen fizikailag képtelenség, mert balesetveszély van, vagy a gyerek nem figyel oda, és szétfolyik az oktatás, vagy a termeléssel van baj. Nem lehet. Mi most szeretnénk beszuvasztani azt a kollektív szerződésbe, hogy bizonyos szakmákban a balesetvédelmi és a pedagógiai szempontokat figyelembe véve hány gyerek oktatható. Ezt már az egész ipar elismerte, a szakszervezettől kezdve a Nyomdászok Szakmai Szövetségéig mindenki azt mondja, hogy nekünk igazunk van, de a rendelet egész egyszerűen nem biztosítja, hogy az iskola 3-4 gyerek után kapjon egy oktatói státust. Innentől kezdve nagyon nehéz a dolog. Ez azt jelenti, hogy átlagban 12 gyerekekkel kell foglalkozzon egy oktató, még akkor is, ha mondjuk egy négyesízes nyomógépen van, ami hihetetlenül balesetveszélyes. Visszatérve az előző kérdéshez, én úgy dolgoztam, hogy volt 12 gyerekem, ugyanúgy, mint a többi oktátónak. Emellett a többi oktató munkáját szervezmem kellett, minőségileg ellenőriznem kellett, pedagógiaileg irányítanom kellett, a tanterv betartását, ilyesmit. Tehát az egész osztályért én voltam a felelős. A kollégám, aki most csinálja, ugyanúgy van. A gyerekeknek ugyan mindig kiadtam a munkát, de a napi kontaktusom sokkal rosszabb volt azzal a csoporttal, amelyik hozzám volt beosztva. Az összes gyerekkel általában nagyon jó volt a kapcsolat, de mint oktató nem tudtam igazán hatékony lenni. Tehát ha a főoktátónak nem lenne előírva, hogy saját csoportja is legyen, akkor sokkal jobban tudná végezni a feladatait. Amióta itt vagyok, húsz éve nem értem, hogy miért lett az elméleti meg a gyakorlati képzés egy kalap alá vonva, vagyis nem értem, hogy miért kell, hogy a szakoktátónak kötelező óraszám legyen. Azt mondja a törvény, hogy 23 kötelező órája van a szakoktátónak. A gyerekeknek 35 órája van, ennyit itt kell lennie. Akkor ez most hogy jön össze? Ez az egyik. A másik az, hogy miért nem lehet azt mondani, hogy neked mondjuk van egy tanulócsoporthoz, ezért kapsz ennyi pénzt. Nagyon sok problémát megoldhatunk volna, ha nem lenne ez a kötelező óraszám. A tanárok... az egy más kérdés. Mesterségesen ráhúzták a gyakorlati oktatásra az elméleti képzés szervezési modelljét. Ami nem jó. Nagyon sok gondot okoz nekünk, hogy ezeket hogyan oldjuk meg.
- *Hogyan képviselik ezeket a kérdéseket a gyakorlati oktatók?*
- Mindenütt megpróbáltuk felvetni ezeket a problémákat, de azt tapasztaltuk, hogy a felső szervek "nem potensek". Egyszerűen nem tudunk egy olyan fórumot találni, ahol meghallgatnának, ill. ahol úgy hallgatnák meg a problémáinkat, hogy valami lépés is legyen. Nehogy úgy tűnjön fel, hogy mi valamilyen kiváltságokat akarunk. Úgy érezzük, hogy mi ezt másképpen nem tudjuk megoldani. Szeretnénk segítséget kapni, és nem kapunk. Az iskola vezetése egységes ebben, és próbál valamit tenni az ügyben. Úgy látjuk, hogy ez a költségvetési forma halálra van ítélve, de nem tudunk előre lépni. Elsősorban anyagilag vagyunk megkötve, és megkötözött lábbal nem tudunk táncolni. Házon belül ebben nincsenek viták. Ha most valaki megnevezne egy fórumot, amely ebben illetékes, akkor az iskola vezetése azonnal leírná a pontos javaslatát, és egy év alatt bebizonyítanánk, hogy mennyivel hatékonyabban tudnánk működni. Más iskolákban dolgozó szakoktató kollégákkal bizonyos alkalmakkor találkoztunk, beszélgettünk ezekről a kérdésekről, és kiderült, hogy máshol is vannak hasonló gondok. Nem lehet, hogy megszabják, hogy 12 gyerek, és ez az országban mindenütt, minden szakmára érvényes. Nem tudom elképzelni, hogy az elektroműszerész szakmában ugyanúgy kell ennek lennie, mint egy szabóműhelyben, de a finanszírozás mégis ugyanannyi. Van olyan szakma, ahol a 12 gyerekhez három oktató is kéne.
- *Változott-e az utóbbi időben gyerekek szakmához való viszonya?*
- Rengeteget. Régebben nyomdászok akartak lenni a gyerekek. Ma már inkább azért jönnek ide, mert nem vették fel őket máshova. Lehet, hogy mi is hibásak vagyunk ebben, mert nem csináltunk elég propagandát kifelé, tehát nem propagáljuk annyira a szakmát, meg az ipart is népszerűsíteni kellene. De azt lehet mondani, hogy esetlegesen jönnek ide a gyerekek. Aztán úgy áll hozzá, hogy ha elvégzi elvégzi, ha nem hát nem. Ezenkívül a külső környezet is megváltozott. Ha egy gyerek megbukik, akkor egy évvel később lesz munkanélküli. Az új törvény szerint a gyerek 16 évesen kilép a közoktatásból, amikor hozzánk kerül, már nem lesz

kötelező az oktatása. És akkor már nem lesz kényszer nekünk sem, hogy itt tartsuk a gyereket, mert idáig nem nagyon lehetett elküldeni. Ez nagyon nagy dolog abból a szempontból, hogy a szakmát megszerettesük. Csökken a gyereklétszám, emiatt anyagilag rosszabbul fogunk járni, és nagyon sok minden más probléma lesz. Innentől kezdve kellene valami olyasmin gondolkodni, hogy lehetne például az önkormányzathoz való kötődést valahogy lazítani, vagy megszüntetni.

- *Ezt a szakmát hogyan érinti a munkanélküliség?*
- Hát olyan módon, hogy nagyon nagy leépítések voltak, az átszervezések miatt. Ezen kívül van egy olyan tendencia, hogy nagyobb üzemeket nem nagyon akarnak a belvárosban működtetni. Ez egy fővárosi elképzelés, és nem is mostani ügy, csak most csapódott le. Az összes nagy nyomda a belváros központi helyén van, illetve volt. Először is az ingatlan maga nagyon sokat ér, másra is fel lehet használni. A másik szempont, hogy a nyomdaipar eléggé szennyezi a levegőt, meg zajos is, ezért a terv az volt, hogy kiteleptük őket. Mindegyik nyomdának megvan a peremkerületi telephelye, ahova kiköltözik. Innentől kezdve sokkal kevesebb szakmunkás kell. A Zrínyi Nyomdában, ezt konkrétan tudom, 2300 ember dolgozott 4 évvel ezelőtt. Most vannak 800-an. Ennek következtében rengeteg nyomdász került az utcára. A gyengébbek nem tudnak elhelyezkedni. A fiatalokkal viszont nagyon sok probléma van. Idegesítően sok a pályaelhagyó. Az én fiam is itt végzett szakközépiskolában, és az osztályának a kilencven százalékáa elhagyta az ipart, egy két ember van csak, aki megmaradt az iparban. Színházi díszletmunkásig mindenhova elmentek. Egyszerűen nincs rájuk kereslet. Kevés pénzért, és nagy gyakorlattal vesznek csak fel embereket, ahogy már beszélünk róla.
- *A vállalkozás mennyire perspektíva az itt végzőknek?*
- Ebben a szakmában ez pénz kérdése. Általában úgy történik, hogy a papa önálló vállalkozásához csapódik a gyerek. Ez azt jelenti, hogy a papa csinál egy nyomdavállalatot, jobb esetben ő is nyomdász, vagy ő is alkalmaz valakit. A gyereket ideküldi, hogy majd legyen neki segítsége. Maguk a végzettek pénz és ismeretség hiányában nem nagyon tudnak önállóan vállalkozni.
- *Milyen munkahelyek vonzzák elsősorban a gyerekeket?*
- Ez is pénz kérdése elsősorban. Ha nagyüzemben elcsíp egy olyan helyet, ahol jól kereshet, akkor semmi probléma nincsen. De ez azért nem annyira jellemző. A kis üzemekben pedig az a probléma, hogy rabszolgamunka van. Ami azt jelenti, hogy nagyon szépen tud keresni, de akkor éjjel-nappal, szombat és vasárnap is dolgozik, és szakszervezet nélkül.
- *A szakma továbbadása, és a szervezetségi tradíció mennyire jellemző még a nyomdászokban?*
- Ez még van, de ugyanúgy, ahogy a magyar-történelem szakos tanár, ha van egy csöpp esze, nem akarja, hogy a gyereke is az legyen, mert lelkiileg, meg szeretetből, ill. szakmáhűségéből annak adná, de anyagilag nem kifizetődő a dolog. Ez igaz a nyomdászatra is. A szervezetség szempontjából annyit változott a helyzet, hogy a nyomdász-szakszervezetnek nagy hagyományai vannak. Nálunk két szakszervezet is működik, az egyik a pedagógus-szakszervezet, a közismeretis tanárok általában abba lépnek be, a nyomdász szakmával rendelkezők pedig elég egyértelműen a nyomdász-szakszervezetbe. De elég sok lemorzsolódás volt az utóbbi években, elsősorban a szakszervezet országos megbecsülésének a hiánya miatt. Tehát mivel érzik, hogy a szakszervezet nem nagyon tudja támogatni őket, ezáltal elhidegülnek.
- *Milyen alapvető gondjaik vannak manapság?*
- A pénz. Ezt általában mindenki olyan szegyenkezve mondja ki, vagy egyáltalán nem mondja ki, de egyetlen nagyon komoly problémánk az, hogy nincsenek az oktatók megfizetve. A háború előtt, ha valaki nyomdász oktató volt, az megbecsülésnek számított, a legjobb szakembereket küldte ide az ipar. Most pedig éppen hogy fel tudunk venni valakit. Vannak olyan 50-52 éves kollégák, akik főiskolai végzettséggel 21-22 000 forintot visznek haza, mint családfenntartók. És nem tudunk olyan lehetőséget találni, hogy hogyan fizessük meg a munkájukat.
- *Egyéb jövedelemszerzési lehetőségek nincsenek?*
- Nagyon kevés. Mivel az ipar is elég telített, nagyon sok munkanélküli van, ezért mi próbálunk most úgy segíteni, hogy tanfolyamokat szervezünk, és akkor ők ebben részt vesznek, de ez nem mindenkit érint.

Innettől kezdve nem tudjuk azt megítélni, hogy vállalkozzanak, hogy a szabadidejükben dolgozzanak, ami azért nagyon visszahat az oktatás színvonalára. A kárára megy. És az a legnagyobb probléma, hogy ezek az emberek olyan magasan kvalifikáltak, hogy munkanélküliség ide vagy oda, két nap alatt el tudnának helyezkedni 50-70 ezres fizetésért. Azért maradnak itt, mert még mindig reménykednek, és még mindig van bennük elkötelezettség az oktatás iránt.

- *Az utóbbi öt évben hányan mentek el és hányan jöttek?*
- Nem jellemző, hogy olyan sokan elmennének. Még várnak valamire. De ha néhány éven belül nem tudjuk az igényeiket kielégíteni, akkor hamarosan teljesen tönkre fog menni a képzés. Robbanásszerű változás lesz, mindenki azt fogja mondani, hogy “most már elegendem van, a gyerekeimet nekem is el kell tartani”. És ha van lehetősége, akkor el fog menni, nem tudja az iskola itt tartani őket. Ma, amikor 1 meg 2 órákat nem lehet kifizetni jogi problémák miatt, pedig tudom, hogy elvégezték a munkát, akkor nem lehet őket sem fegyelmezni, sem ösztönözni. Nem lehet őket megtartani. Ez nagy probléma. És ugyanakkor azt is látják, hogy azok, akik innen elkerültek, igen komoly pénzeket keresnek. A példa előtte van. Együtt dolgoztak, megkapták azt a tizenválhány ezer forintot, a kollega elment valahova máshova, és most megkapja százon felül. Ugyanezt megcsinálhatja ő is. Nagyon nagy képzelőerővel kell rendelkeznie annak, aki elképzeli, hogy az oktatás helyzete a közeli jövőben fellendül. Ebben a helyzetben nagyon bántó az olyan nyilatkozat, hogy kevesebb a gyerek és túl sok a pedagógus. Ez nagyon bánt mindenkit, mert ez a társaság ettől a kormánytól azért várt valamit.
- *Mik a szakképzés legaktuálisabb gondjai?*
- A jogi szabályozatlanság, amiről már beszéltem. Nem aktív, pedagógiával foglalkozó emberek csinálják a szabályozást, például a gyakorlati képzését. A szakképzési törvényre is vonatkozik ez. Ha ilyen módon, mint most, a problémákat meghallgatva alakulna ki egy, a tényleges helyzethez alkalmazkodó törvény, akkor nagyon sok minden megoldódhatna. És hát pénz is kellene, nem csak a bérekre, hanem dologira is. Arra, hogy idővel az ipar ne szaladjon el az iskola felett, hanem ha egyszer megtörtént ez a nagyon jelentős fejlesztés, akkor azt folyamatosan folytatni lehessen, de ez még nem látszik, hogy erre honnan tudunk forrást teremteni. A másik, ami határozott véleményem, és minden szakmára vonatkozik, hogy a mai gazdasági tényezők megeszik a szakképzést úgy ahogy van. Ezt nem akarom bővebben kifejtteni, meg most nem is tudnám, de ez határozott szubjektív érzésem.
- *Ez miben nyilvánul meg?*
- A szakma igényében, a szakma változásában, és a szakma felszívóképességében, amit mondtam a pályaelhagyásról is. És a szabályozókban, a privatizációtól kezdve. Nem hiszem, hogy ez egészséges lenne a szakképzés számára.
- *Hogyan képviselik a szakoktatók ezt az álláspontot?*
- Én magam mindig benne voltam ebben, mert sima szakoktatóként is tagja voltam a szakszervezeti tanácsnak, meghívtak értekezletekre, a nyomdász-szakszervezetben többször felszólaltam, ezeket elmondtam. Mert az iparnak is nagyon sok problémája van, és az az egyik utolsó dolog, hogy a szakképzéssel foglalkozzon. Most azzal is próbálkozunk, hogy felelős embereket hívunk meg ide. Majd kiderül, hogy mit lehet ezzel elérni. Mindenki érzi, hogy az iskola problémája egyben az ő problémája is, és ha az iskola problémája megoldódik, akkor az ő ügye is rendeződni fog.
- *Hogyan reagál az iskola arra, hogy kevesebb a jelentkező?*
- Most lesz egy pályaválasztási hetünk, illetve Pestújhelyen van egy művelődési ház, ahol a szakmai iskolák 5 napon keresztül bemutatkozó programot szerveznek, és egész Budapestről viszik oda az általános iskolákat. Itt mi is meg fogunk jelenni. Nekünk a hatékonyság szempontjából tulajdonképpen jobb, ha kevesebb gyerek van, csak az a probléma, hogy az önkormányzat kimutatta, hogy kevesebb a gyerekeink, és több mint egy milliót elvontak tőlünk, amiből majdnem 800 000 a bétjellegű elvonás. Valamilyen megoldást kell találni, alapítványt, vagy valami más formát, mert meghalunk. És itt van ez az épület, amiért fájna a szívünk, ha tönkremenne.

(Az interjút Tót Éva készítette)